

TIESIOGINĖS UŽSIENIO INVESTICIJOS VILNIAUS IR KAUNO APSKRITYSE 2000–2013 METAIS

Linas Bielickas, Izolda Ona Bražukienė, Vilniaus universitetas

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojama teritorinė tiesioginių užsienio investicijų sklaida Vilniaus ir Kauno apskrityse 2000–2013 m., jų pritraukimo priežastys, investicijų iš užsienio pritraukę ūkio sektoriai ir šalys investuotojos. Rengiant straipsnį remtasi Statistikos departamento pateiktais 2000–2013 m. tiesioginių užsienio investicijų duomenimis, pagal kuriuos apskaičiuoti užsienio investicijų pritraukimo Vilniaus ir Kauno apskričių savivaldybėse kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai. Panaudojant kokybinius rodiklius, kurie rodo tiesioginių užsienio investicijų poveikį ūkio vystymuisi vietos (savivaldybės) lygmeniu, atlikta palyginamoji analizė. Pagal kiekybinius ir kokybinius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius sudarytos kartoschemos, kuriose išskirtos tiesioginių užsienio investicijų teritorinės struktūros. Atlikta teritorinė tiesioginių užsienio investicijų Vilniaus ir Kauno apskričių savivaldybėse analizė parodė didelius regioninius skirtumus. Tyrimo metu nustatytos socialinės ir ekonominės tiesioginių užsienio investicijų teritorinės sklaidos netolygumo priežastys.

Reikšminiai žodžiai: tiesioginės užsienio investicijos, ūkio sektoriai, Vilniaus ir Kauno apskritys, savivaldybės.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15823/ge.2016.5>

ĮVADAS

Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, kaip ir kitoms Baltijos regiono valstybėms, siekiančioms stabilaus ūkio augimo ir konkurencingumo užtikrinimo pasaulinėje ir regioninėje erdvėje, didelę įtaką turėjo užsienio investicijų pritraukimas. Užsienio investicijos skatina augti ekonomiką, kurti naujas darbo vietas, diegti progresyvias vadybos idėjas ir modernias technologijas.

Tiesioginėmis užsienio investicijomis, pagal Statistikos departamentą (Statistikos departamentas, 2012), laikomos investicijos, kurių pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai, finansiniai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir įmonės. 10 proc. balso teisių pripažįstama žemutine riba, nuo kurios tiesioginis užsienio investuotojas turi galimybę dalyvauti tiesioginio

investavimo įmonės valdymo procese, mažiau nei 10 proc. laikoma investicijų portfeliu. Tiesioginėms užsienio investicijoms priskiriamas ne tik pirminis kapitalo investavimas, bet ir visos vėlesnės operacijos tarp investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. Tiesiogines užsienio investicijas sudaro tiesioginiam užsienio investuotojui tenkanti įmonės nuosavo kapitalo dalis (atsižvelgiant į turimą įstatinio kapitalo dalį); reinvesticijas – tiesiogiai užsienio investuotojui priklausanti pelno ar nuostolio dalis, ataskaitiniu laikotarpiu nepaskirstyta, bet likusi įmonėje dividendų forma.

Straipsnio **tikslas** – išanalizuoti ir įvertinti tiesiogines užsienio investicijas Vilniaus ir Kauno apskrityse, nustatyti svarbiausias priežastis, turėjusias įtakos jų kaitai 2000–2013 m.

Uždaviniai:

1. Nustatyti teritorinį tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo Vilniaus ir Kauno apskričių savivaldybėse lygį.
2. Įvertinti užsienio investicijų teritorinės sklaidos priežastis.
3. Išskirti teritorines struktūras pagal kiekybinius ir kokybinius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius.

TYRIMO METODIKA

Analizuojant Statistikos departamento (Statistikos departamentas, 2015a, 2015b, 2015d, 2015e) pateiktus duomenis ir atsižvelgiant į esamus skirtumus tarp savivaldybių, apskaičiuotas savivaldybių užsienio investicijų pritraukimo lygis pagal koeficientą K_1 (konkrečios savivaldybės ir visos Lietuvos pritrauktų tiesioginių užsienio investicijų santykis). Siekiant nustatyti užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui pagal savivaldybes, lygį, apskaičiuotas koeficientas K_2 (tiesioginių užsienio investicijų, tekusių vienam konkrečios savivaldybės ir Lietuvos gyventojui, santykis).

$$K_1 = (TUI_{sav.(2000)} / TUI_{LT(2000)} + \dots + TUI_{sav.(2013)} / TUI_{LT(2013)}) / 14;$$

$TUI_{sav.(2000...2013)}$ – tiesioginės užsienio investicijos pagal savivaldybių pateiktus duomenis metų pabaigoje, nuo 2000 iki 2013 m., mln. Lt;

$TUI_{LT(2000...2013)}$ – tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje metų pabaigoje, nuo 2000 iki 2013 m., mln. Lt;

$$K_2 = (TUI_{1_gyv.sav.(2000)} / TUI_{1_gyv.LT(2000)} + \dots + TUI_{1_gyv.sav.(2013)} / TUI_{1_gyv.LT(2013)}) / 14000;$$

$TUI_{I_{gyv.sav.}(2000...2013)}$ – tiesioginės užsienio investicijos, tekusios vienam gyventojui pagal savivaldybių pateiktus duomenis metų pabaigoje, nuo 2000 iki 2013 m., Lt;

$TUI_{I_{gyv.LT}(2000...2013)}$ – tiesioginės užsienio investicijos, tekusios vienam Lietuvos gyventojui metų pabaigoje, nuo 2000 iki 2013 m., Lt;

K_1 – tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo kiekybinis rodiklis, atspindintis savivaldybės svarbą investicijų pritraukimui nacionaliniu lygmeniu;

K_2 – tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo kokybinis rodiklis, atspindintis užsienio investicijų svarbą ūkio vystymuisi vietos (savivaldybių) lygmeniu.

Duomenis apie tiesiogines užsienio investicijas, tenkančias vienam gyventojui šalies, apskričių ir savivaldybių lygmeniu, Statistikos departamentas (Statistikos departamentas, 2015a, 2015b, 2015d, 2015e) pateikia nuo 1997 m., tačiau analizuoti duomenys nuo 2000 m., kada Lietuvoje buvo įgyvendinta savivaldos reforma (LR Seimas, 1999) ir jos metu suformuota dabartinė teritorinė administracinė sistema, kartu pakeista ir tiesioginių užsienio investicijų apskaičiavimo sistema. Duomenis apie šalis investuotojas Statistikos departamentas (Statistikos departamentas, 2015c) pateikia nuo 2003 m.

Remiantis straipsnį panaudota mokslinės literatūros, statistinių duomenų, palyginamoji, kartografinė analizė, ja remiantis išskirtos tiesioginių užsienio investicijų teritorinės struktūros.

TIESIOGINĖS UŽSIENIO INVESTICIJOS VILNIAUS APSKRITYJE

Statistikos departamento duomenimis (Statistikos departamentas, 2015a, 2015d), Lietuva 2000–2013 m. pritraukė 373 339,16 mln. Lt tiesioginių užsienio investicijų, kurių 62,9 proc. (234 753,09 mln. Lt) teko Vilniaus apskrities savivaldybėms.

Iš 1 lentelės matyti, kad Vilniaus m. savivaldybė analizuojamu laikotarpiu iš visų apskrities savivaldybių išsiskyrė aukščiausiais tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo rodikliais. Likusių savivaldybių rodikliai buvo mažesni, tačiau esamus skirtumus tarp savivaldybių objektyviausia būtų lyginti ne pagal kiekybinius (pritrauktosios tiesioginės užsienio investicijos ir koeficientą K_1), bet kokybinius rodiklius – vienam gyventojui tekusias tiesiogines užsienio investicijas (koeficientas K_2). Pagal koeficientą K_2 Elektrėnų savivaldybė analizuojamu laikotarpiu pritraukė 3 kartus, Švenčionių r. savivaldybė – 3,2 karto,

1 lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos Vilniaus apskrityje 2000–2013 m. (duomenys: Statistikos departamentas, 2015a, 2015b, 2015d, 2015e)

Savivaldybė	Pritrauktos užsienio investicijos (2000–2013 m., mln. Lt)	Užsienio investicijų pritraukimo koeficientas K_1	Užsienio investicijų pritraukimo koeficientas K_2	Didžiausias užsienio investicijų srauto augimas
Vilniaus m.	227 630	0,609	4,882	37 proc. (2005)
Vilniaus r.	3 540	0,009	1,494	2,26 karto (2010)
Trakų r.	1 178	0,003	1,414	9,6 karto (2006)
Švenčionių r.	995,75	0,003	1,538	84,8 proc. (2013)
Ukmergės r.	872,78	0,002	1,336	62,1 proc. (2008)
Elektrėnų	518,98	0,001	1,619	10,8 karto (2010)
Širvintų r.	28,77	0,0001	1,075	19 kartų (2001)
Šalčininkų r.	22,19	0,00009	1,066	5 kartai (2011)

Vilniaus r. savivaldybė – 3,3 karto, Trakų r. savivaldybė – 3,5 karto, Ukmergės r. savivaldybė – 3,7 karto, Širvintų r. savivaldybė – 4,5 karto ir Šalčininkų r. savivaldybė – 4,6 karto mažiau užsienio investicijų nei Vilniaus m. savivaldybė. Aukščiausius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius analizuojamu laikotarpiu Vilniaus m. savivaldybei garantavo investicijos į aukštos darbo jėgos kvalifikacijos reikalaujančius ir aukštą pridėtinę vertę kuriančius ūkio sektorius: transporto, sandėliavimo ir ryšių, didmeninės ir mažmeninės prekybos, viešbučių ir restoranų, informacijos ir ryšių sklaidos, finansinės ir draudimo veiklos, profesinės, mokslinės ir techninės veiklos. Apdirbamosios gamybos sektoriuje medienos ir medienos gaminių gamybos materialinė bazė pritraukė užsienio investicijų (Verslo žinios, 2015). Didelė verslo klasterizacija, išplėta infrastruktūra, kvalifikuota darbo jėga ir sostinės statusas buvo pagrindinėmis priežastimis, suteikusiomis Vilniaus m. savivaldybei konkurencinį pranašumą prieš kitas apskrities savivaldybes ir padėjusiomis pritraukti didžiausius užsienio investicijų srautus (Statyba ir architektūra, 2014b). Pagal pritrauktus užsienio investicijų srautus Vilnius nesiskiria nuo kitų Baltijos šalių sostinių – Rygos ir Talino, savo šalyse pritraukusių daugiausia užsienio investicijų. Kitose Vilniaus apskrities savivaldybėse sovietiniais metais plėtotų apdirbamosios gamybos šakų materialinė bazė buvo svarbus veiksnys, pritraukęs užsienio investicijas. Vilniaus r. ir Švenčionių r. savivaldybėse analizuojamu laikotarpiu užsienio investicijų pritraukė mašinų gamybos ir metalo apdirbimo sektorius, Trakų r. savivaldybėje – metalo apdirbimas ir mašinų gamyba, medienos apdirbimas ir

statybinių medžiagų gamyba, Ukmergės r. savivaldybėje – mašinų gamyba ir metalo apdirbimas, lengvoji pramonė, Širvintų r. savivaldybėje – pieno perdirbimas, Šalčininkų r. savivaldybėje – statybinių medžiagų gamyba. Sovietiniu ekonominiu paveldu taip pat galima laikyti ir komunalines paslaugas – karšto vandens ir šilumos tiekimą vartotojams. Šis sektorius analizuojamu laikotarpiu pritraukė užsienio investicijų Vilniaus m. savivaldybėje ir Švenčionių r. savivaldybėje. Be Vilniaus m. savivaldybės, pagal pritrauktų užsienio investicijų pobūdį išsiskyrė Elektrėnų savivaldybė, kurioje dėl palankios geografinės padėties atkūrus Nepriklausomybę investuota kuriant naujas įmones. Analizuojamu laikotarpiu Elektrėnų savivaldybėje investuota į transporto, sandėliavimo ir ryšių bei apdirbamosios gamybos – metalo apdirbimo ir mašinų gamybos, medienos apdirbimo – įmones. Vilniaus r. ir Trakų r. savivaldybių geografinė padėtis greta sostinės taip pat turėjo įtakos užsienio investicijoms, nesusijusioms su sovietiniu ekonominiu paveldu: Trakų r. savivaldybėje investuota į transporto, sandėliavimo ir ryšių bei viešbučių ir restoranų, Vilniaus r. savivaldybėje – į didmeninės ir mažmeninės prekybos sektorius (Bražukienė, 2010, Verslo žinios, 2015).

Statistikos departamento duomenimis (Statistikos departamentas, 2015c), 2003–2013 m. Vilniaus apskrityje daugiausia investavo Švedija, kurios investicijos sudarė 22,2 proc. viso tiesioginių užsienio investicijų srauto. Didžiausios švediško kapitalo įmonės Lietuvoje – bankai „SEB“ ir „Swedbank“ (Verslo žinios, 2015). Svarbiomis šalimis investuotojomis tuo laikotarpiu taip pat buvo Vokietija (10,8 proc. viso užsienio investicijų apskrityje srauto), Danija (10,1 proc.), Estija (9 proc.), Nyderlandai (8,2 proc.), Norvegija (5,1 proc.), Rusija (5 proc.), Suomija (4,9 proc.) ir Latvija (4,3 proc.).

Analizuojant tiesioginių užsienio investicijų srautus svarbu nustatyti priežastis, lemiančias jų pokyčius. Visose Vilniaus apskrities savivaldybėse, išskyrus Trakų r. ir Ukmergės r. savivaldybes, 2000–2013 m. laikotarpiu didžiausią metinį užsienio investicijų srauto augimą lėmė investicijos į esamus ūkio subjektus (Verslo žinios, 2015). Prie spartaus užsienio investicijų srauto augimo Ukmergės r. savivaldybėje 2008 m. prisidėjo naujos įmonės – UAB „Likmerė“, priklausiančios Latvijos medienos apdirbimo bendrovei „Latvijas Finieris“, – kūrimas (Markevičienė, 2007), Trakų r. savivaldybėje 2006 m. – daniško kapitalo baldų gamybos įmonės UAB „Inwood“ kūrimas (Inwood, 2015).

TIESIOGINĖS UŽSIENIO INVESTICIJOS KAUNO APSKRITYJE

Kaip jau minėta, analizuojamu laikotarpiu Lietuva pritraukė 373 339,16 mln. Lt. Kauno apskritis 2000–2013 m. tiesioginių užsienio investicijų pritraukė 5,6 karto mažiau už Vilniaus apskritį, jai teko 11,2 proc. (41759,58 mln. Lt) viso investicijų srauto. Kaip ir Vilniaus apskrityje, užsienio investicijų srautas teritorijose pasiskirstė netolygiai.

2 lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos Kauno apskrityje 2000–2013 m. (duomenys: Statistikos departamentas, 2015a, 2015b, 2015d, 2015e)

Savivaldybė	Pritrauktos užsienio investicijos (2000–2013 m., mln. Lt)	Užsienio investicijų pritraukimo koeficientas K_1	Užsienio investicijų pritraukimo koeficientas K_2	Didžiausias užsienio investicijų srauto augimas
Kauno m.	31 450	0,088	1,849	32,2 proc. (2006)
Kėdainių r.	7 745	0,02	2,284	3,68 karto (2005)
Kauno r.	1 230	0,003	1,184	12,8 karto (2004)
Raseinių r.	794,36	0,002	1,238	54,5 proc. (2006)
Kaišiadorių r.	261,12	0,001	1,074	39,3 proc. (2008)
Jonavos r.	214,6	0,0007	1,09	93,8 proc. (2005)
Prienų r.	56,78	0,0002	1,083	3,6 karto (2010)
Birštono	2,67	0,000006	1,074	15,9 proc. (2013)

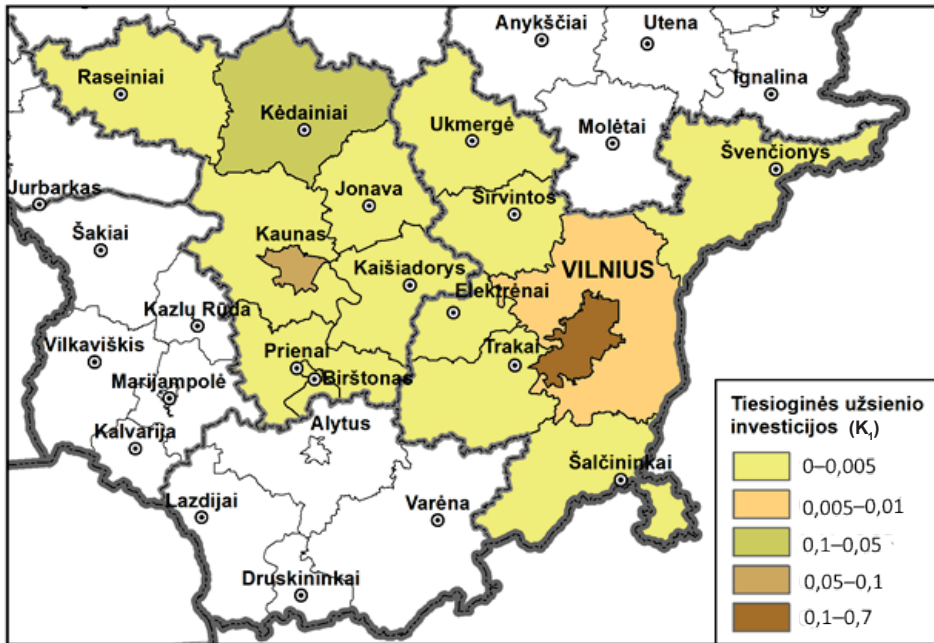
Iš 2 lentelės matyti, kad Kauno m. savivaldybė 2000–2013 m. pritraukė daugiausia užsienio investicijų iš visų apskrities savivaldybių ir išsiskyrė aukščiausiu K_1 koeficientu, o pagal koeficientą K_2 svarbiausia buvo Kėdainių r. savivaldybė. Kaip ir analizuojant tiesiogines užsienio investicijas Vilniaus apskrityje, investicijų srautus savivaldybėse objektyviausia būtų vertinti pagal kokybinius rodiklius K_2 . Kauno m. savivaldybė analizuojamu laikotarpiu pritraukė 1,2 karto, Raseinių r. savivaldybė – 1,8 karto, Kauno r. savivaldybė – 1,9 karto, Kaišiadorių r., Jonavos r., Prienų r. ir Birštono savivaldybės – po 2,1 karto mažiau už Kėdainių r. savivaldybę. Kauno m. savivaldybė iš visų apskrities savivaldybių analizuojamu laikotarpiu pritraukė daugiausia tiesioginių užsienio investicijų ne tik dėl sovietinio gamybinio paveldo ir kvalifikuotos darbo jėgos, palankios geografinės padėties šalies ir tarptautiniu mastu, bet ir dėl vietos valdžios skiriamo dėmesio investicijoms (Statyba ir architektūra, 2014a). Tranzitinė miesto padėtis turėjo įtakos investicijoms į didmeninės ir mažmeninės prekybos sektorių. Apdirbamosios gamybos sektoriuje analizuo-

jamu laikotarpiu užsienio investicijų pritraukė mašinų gamybos ir metalo apdirbimo, chemijos pramonės, baldų gamybos ir medienos apdirbimo, lengvosios ir maisto pramonės šakos (Verslo žinios, 2015). Kėdainių r. savivaldybėje, kaip ir Kauno m. savivaldybėje, prie aukščiausio apskrityje vienam gyventojui tekusių užsienio investicijų rodiklio nagrinėjamu laikotarpiu daugiausia prisidėjo sovietinis apdirbamosios gamybos paveldas. Nuo 2002 m. fosforo trąšų gamintojos AB „Lifosa“ – vienos didžiausių Lietuvos chemijos pramonės įmonių – kontrolinį akcijų paketą valdo Rusijos kompanija „EuroChem“ (Lifosa, 2015). Analizuojamu laikotarpiu Kėdainių r. savivaldybėje, pasinaudojant sovietiniais metais suformuota materialine baze, užsienio investicijos taip pat buvo nukreiptos į cukraus ir statybių medžiagų gamybos bei žemės ūkio sektorius. Lengvoji pramonė buvo vienintelė apdirbamosios gamybos šaka, pradėta vystyti atkūrus Nepriklausomybę ir pasitelkiant užsienio kapitalą. Patogi geografinė padėtis Lietuvos centre analizuojamu laikotarpiu buvo svarbi priežastis, turėjusi įtakos pasitelkus užsienio investicijas steigti didmeninės ir mažmeninės prekybos bei aptarnavimo įmones (Verslo žinios, 2015). Kauno r. savivaldybėje užsienio investicijų pritraukimo specifika nagrinėjamu laikotarpiu buvo labai panaši į vykdomą Kauno m. savivaldybėje. Pasinaudojant tranzitine savivaldybės padėtimi investuota į didmeninės ir mažmeninės prekybos sektorių. Investicijoms į apdirbamosios gamybos šakas – mašinų gamybą ir metalo apdirbimą bei medienos apdirbimą – turėjo įtakos sovietinis apdirbamosios gamybos paveldas ir materialinė bazė. Išskirtinis Kauno r. savivaldybės bruožas užsienio investicijų pritraukimo srityje iš visų Vilniaus ir Kauno apskričių savivaldybių – investicijos į kasybą ir karjerų eksploatavimą (Verslo žinios, 2015). Raseinių r. savivaldybėje analizuojamu laikotarpiu sovietinis ekonominis paveldas nebuvo svarbiausiu veiksniu, pritraukusiu užsienio investicijų. Lengvoji pramonė buvo vienintelė sovietiniais metais vystyta apdirbamosios gamybos šaka, tuo laikotarpiu pritraukusi užsienio investicijų. Nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo didesnę svarbą turėjo investicijos kuriant ir vystant naujas apdirbamosios gamybos šakas – žuvies perdirbimą ir laivų statybą (Verslo žinios, 2015). Kaišiadorių r. savivaldybėje, kaip ir Raseinių r. savivaldybėje, sovietinis gamybos paveldas ir materialinė bazė neturėjo didelės įtakos pritraukiant užsienio investicijas nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo. Mašinų gamyba ir metalo apdirbimas buvo vienintelė apdirbamosios gamybos šaka, vystyta sovietiniais metais ir analizuojamu laikotarpiu pritraukusi užsienio investicijų. Užsienio investicijų srautui daugiausia įtakos turėjo statybi-

nių medžiagų gamybos sektoriaus kūrimas ir vystymas. Jonavos r. savivaldybėje užsienio investicijų srauto specifika nagrinėjamu laikotarpiu buvo panaši į kaimyninę – Kėdainių r. – savivaldybę dėl patogios geografinės padėties ir sovietiniais metais susiformavusios materialinės bazės. Apdirbamosios gamybos sektoriuje medienos ir medienos gaminių, baldų gamyba buvo vienintelė sovietiniais metais vystyta apdirbamosios gamybos šaka, pritraukusi užsienio investicijų. Mašinų gamyba ir metalų apdirbimas bei paslaugos (vaistų pakavimas) sukurtos ir vystytos pasitelkiant užsienio investicijas. Duomenų apie Prienų r. savivaldybėje ir Birštono savivaldybėje veikiančius užsienio kapitalo ūkio subjektus nėra (Verslo žinios, 2015).

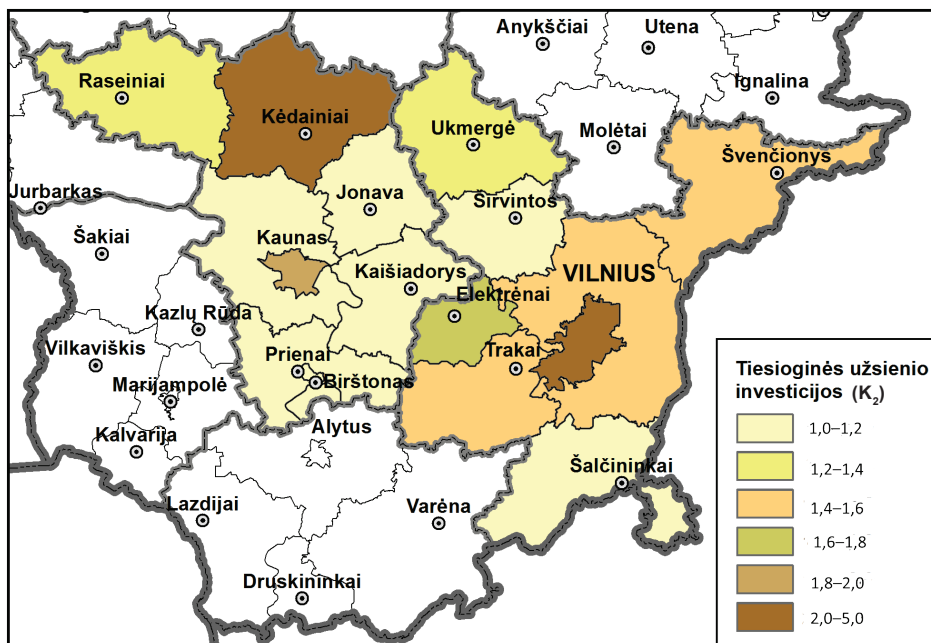
Statistikos departamento (Statistikos departamentas, 2015c) duomenimis, 2003–2013 m. Kauno apskrityje daugiausia investavo Rusija, kuriai teko 20,8 proc. visų apskrities užsienio investicijų, Suomijai – 13,2 proc., Vokietijai – 13 proc., Kanadai – 6 proc., JAV – 5,1 proc., Danijai – 4,4 proc., Liuksemburgui – 3,6 proc., Norvegijai – 3,4 proc., Estijai – 3,4 proc. ir Nyderlandams – 3,1 proc.

Tiesioginių užsienio investicijų srauto didžiausią metinį prieaugį visose Kauno apskrities savivaldybėse lėmė naujų ūkio subjektų kūrimas, išskyrus Kauno m., Kėdainių r., Prienų r. ir Birštono savivaldybes. Svarbiausi nauji ūkio subjektai buvo: Kauno r. savivaldybėje 2004 m. – daniško kapitalo vėjo jėgainių korpusų detalių gamintoja UAB „Danplastas“ bei vokiečių kapitalo durpių kasimo įmonės UAB „Klasmann-Deilmann Ežerėlis“ (Danplastas, 2015; Klasmann-Deilmann..., 2015), Raseinių r. savivaldybėje 2006 m. – britiško kapitalo tekstilės gamintoja UAB „Camira Fabrics“ (Verslo žinios, 2015), Kaišiadorių r. savivaldybėje 2008 m. – daniško kapitalo langų gamintoja UAB „Danish Wood Windows“ (Verslo žinios, 2015) ir Jonavos r. savivaldybėje 2005 m. – norvegiško kapitalo baldų gamintojos UAB „FPI Baltic“ (FPI Baltic, 2015).



1 pav. Tiesioginės užsienio investicijos Vilniaus ir Kauno apskričių savivaldybėse 2000–2013 m. (duomenys: Statistikos departamentas, 2015ab)

Iš 1 pav. matyti, kad pagal kiekybinius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius analizuojamu laikotarpiu susiformavo nacionalinės ir regioninės (apskrities) svarbos užsienio investicijų traukos centras – Vilniaus m. savivaldybė. Aplink stiprų investicijų traukos centrą susiformavo jo periferija – Vilniaus r. savivaldybė. Nagrinėjamoje teritorijoje, remiantis 2000–2013 m. duomenimis, taip pat susiformavo du nacionalinio lygmens subcentrai – Kauno m. savivaldybė ir Kėdainių r. savivaldybė – regioninio (Kauno apskrities) lygmens užsienio investicijų traukos centrai. Pagal kiekybinius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius taip pat išsiskiria Raseinių r., Kauno r., Prienų r., Birštono, Kaišiadorių r., Jonavos r., Ukmergės r., Širvintų r., Elektrėnų, Trakų r., Šalčininkų r. ir Švenčionių r. savivaldybės, sudarančios vientisą teritorinį darinį. Šiam dariniui analizuojamu laikotarpiu buvo būdingi žemiausi kiekybiniai užsienio investicijų pritraukimo rodikliai tiek nacionaliniu, tiek regioniniu (apskričių) lygmenimis, nes jam tekusios investicijos sudarė 1,65 proc. viso tiesioginių užsienio investicijų srauto.



2 pav. Tiesioginės užsienio investicijos 1 gyventojui Vilniaus ir Kauno apskričių savivaldybėse 2000–2013 m. (duomenys: Statistikos departamentas, 2015de)

Iš 2 pav. matyti, kad pagal kokybinius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius nagrinėjamoje teritorijoje susiformavo du nacionalinio lygmens investicijų traukos centrai – Vilniaus m. ir Kėdainių r. savivaldybės ir du subcentrai – Kauno m. ir Elektrėnų savivaldybės. Šios savivaldybės užsienio investicijų traukos centrų ir subcentrų funkcijas taip pat atlieka ir regioniniu (apskričių) lygmeniu: Vilniaus m. ir Elektrėnų savivaldybės – Vilniaus apskrities centras ir subcentras, Kėdainių r. ir Kauno m. savivaldybės – Kauno apskrities centras ir subcentras. Aplink vieną iš nacionalinio lygmens centrų – Vilniaus m. savivaldybę – susiformavo jo periferija iš Švenčionių r., Vilniaus r. ir Trakų r. savivaldybių. Analizuojamoje teritorijoje pagal užsienio investicijų pritraukimo kokybinius rodiklius taip pat išsiskiria Širvintų r., Jonavos r., Kauno r., Prienų r., Birštono ir Kaišiadorių r. savivaldybės, sudarančios vientisą teritorinį darinį, kuriam būdingi žemiausi rodikliai. Aukštesnius rodiklius Raseinių r. ir Ukmergės r. savivaldybėse nei anksčiau minėtose savivaldybėse analizuojamu laikotarpiu lėmė investicijos į vietos mastu stambias apdirbamosios pramonės įmones (Verslo žinios, 2015).

IŠVADOS

1. Vilniaus m. savivaldybė analizuojamu laikotarpiu pagal kiekybinius ir kokybinius užsienio investicijų pritraukimo rodiklius susiformavo kaip pagrindinis investicijų traukos centras tiek regioniniu, tiek nacionaliniu lygmenimis. Pagrindiniais veiksniais, pritraukusiais užsienio investicijų srautus, orientuotus į aukštą pridėtinę vertę kuriančius ūkio sektorius, buvo kvalifikuota darbo jėga, išplėtota infrastruktūra, didelė verslo klasterizacija ir sostinės statusas.
2. Sovietinis paveldas ir susiformavusi materialinė bazė apdirbamojoje gamyboje buvo pagrindiniai veiksniai, turėję įtakos pritraukiant užsienio investicijas analizuojamoje teritorijoje (Vilniaus ir Kauno apskrityse). Investicijas į kitus ūkio sektorius, orientuotus ne į apdirbamąją gamybą, lėmė savivaldybių geografinė padėtis ir savivaldos institucijų veikla pritraukiant investicijas.
3. Naujų ūkio subjektų kūrimas buvo pagrindinė priežastis, lėmusi didžiausią metinį užsienio investicijų srauto prieaugį Ukmergės, Trakų, Kauno, Raseinių, Jonavos ir Kaišiadorių rajonų savivaldybėse. Likusiose savivaldybėse didžiausiam metiniam užsienio investicijų srauto prieaugiui turėjo įtakos investicijos į esamus ūkio subjektus.
4. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą ateityje lems užsienio valstybių ūkio plėtra, Lietuvos Vyriausybės vykdoma ekonominė politika siekiant pritraukti investicijų ir skatinti vietos savivaldos institucijų iniciatyvą.

LITERATŪRA

1. Bražukienė, I. O. (2010). *Lietuvos apdirbamoji pramonė: Mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
2. Camira Fabrics, UAB. (2015). [žiūrėta 2015 m. gegužės 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.camirafabrics.com>.
3. Danplastas, UAB. (2015). [žiūrėta 2015 m. gegužės 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.danplastas.lt>.
4. FPI Baltic, UAB. (2015). [žiūrėta 2015 m. gegužės 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.contractfurniturecompany.eu/index.php?id=243>.
5. Inwood, UAB. (2015). [žiūrėta 2015 m. gegužės 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.inwood.lt>.
6. Klasmann-Deilmann Ežerėlis, UAB. (2015). [žiūrėta 2015 m. gegužės 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.klasmann-deilmann.com>.

7. *Lietuvos statistikos metraštis 2012.* (2012). Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas prie LR Vyriausybės.
8. Lifosa, AB. (2015). [žiūrėta 2015 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lifosa.com/lt/1997-2002>.
9. LR Seimas. (1999). LR teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4, 14 straipsnių papildymo ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 109-3177.
10. Markevičienė, E. (2007). *Latvių investicijos nukrypo į Ukmergę* [žiūrėta 2015 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: http://vz.lt/straipsnis/2007/08/08/Latviu_investicijos_nukrypo_i_Ukmerge#ixzz3PCgcFZ2X.
11. Statistikos departamentas. (2015a). *Tiesioginės užsienio investicijos 1997–2012 metais, mln. litų* [žiūrėta 2015 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>.
12. Statistikos departamentas. (2015b). *Tiesioginės užsienio investicijos 2013 metais, mln. litų* [žiūrėta 2015 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>.
13. Statistikos departamentas. (2015c). *Tiesioginės užsienio investicijos pagal valstybes 2003–2013 metais, mln. litų* [žiūrėta 2015 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>.
14. Statistikos departamentas. (2015d). *Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui 1997–2012 metais, litais* [žiūrėta 2015 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>.
15. Statistikos departamentas. (2015e). *Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui 2013 metais, litais* [žiūrėta 2015 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>.
16. Statyba ir architektūra. (2014a). *Kaunas reikšmingų projektų nestokoja* [žiūrėta 2015 m. birželio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://sa.lt/kaunas-reiksmingu-projektu-nestokoja/>.
17. Statyba ir architektūra. (2014b). *Vilnius žada komfortą investuotojams* [žiūrėta 2015 m. birželio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://sa.lt/vilnius-zada-komforta-investuotojams/>.
18. Verslo žinios. (2015). *Lietuvos įmonių katalogas* [žiūrėta 2015 m. gegužės 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rekvizitai.vz.lt>.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN VILNIUS AND KAUNAS COUNTIES IN 2000–2013 YEAR

Linas Bielickas, Izolda Ona Bražukienė

Summary

The aim of this paper is to analyse and evaluate a territorial dispersion of foreign direct investment in Vilnius and Kaunas counties in 2000–2013 year and to identify the main reasons, which had an impact for changes. Foreign direct investment (FDI)

makes a long-term economical and monetary interests and connection between foreign direct investor and investing company. It is one of the sources of finances and inovations which improves competitiveness in global market and supports the growth of economy. There are established the causes (social and economical) of foreign direct investment in Vilnius and Kaunas counties in 2000-2013 year territorial dispersion, factors of their attraction, indicated economical sectors and investing countries in this paper. There are used the analysis of statistical data, scientific literature, counting of quantitative and qualitative indicators, comparative analysis by qualitative indicators, composition of sketches by quantitative and qualitative indicators and identification of territorial structures from sketches.

Keywords: foreign direct investment, sectors of economy, Vilnius and Kaunas counties, municipalities.